

Ateizm

Autor tekstu: **Barbara Stanosz**

Ateizm to odrzucanie wszelkich wersji podstawowej tezy teizmu, która stwierdza istnienie Boga (jednego lub wielu, albo — cokolwiek to znaczy — jednego w kilku osobach) i przypisuje mu rozmaite tajemnicze właściwości i moce. Odrzucanie tej tezy polega na uznaniu jej albo za fałszywą, albo za niezrozumiałą, czyli pozbawioną sensu. (Rozróżnienie to wprowadzili filozofowie reprezentujący XX-wieczny *empiryzm* i stosowali je do wielu twierdzeń teologii i tradycyjnej filozofii.) Fałszywe są, zdaniem ateisty, mitologiczne i naiwne wersje tezy teizmu, które przedstawiają Boga czy bogów jako istoty cielesne; niezrozumiałe natomiast są jej wersje teologiczne i filozoficzne, które opisują Boga jako bezcielesny absolut, istnienie samoistne czy byt realny sam z siebie, a więc definiują go za pomocą wyrażeń, które same nie mają ustalonego sensu.

Przekonanie, że twierdzenia teizmu są niedostępne dla rozumu, podzielało wielu myślicieli, także chrześcijańskich — wśród nich Tertulian (II-III w.), który uważał, że są to twierdzenia niedorzeczne, ale właśnie dlatego zasługują na wiarę. Jednakże większość teistów nie chce przyznać, że istnieje konflikt między religią a rozumem czy wiedzą naukową. Nie są oni skłonni zdefiniować Boga w sposób dostatecznie zrozumiały, by twierdzenie o jego istnieniu można było sprawdzić tak, jak sprawdza się *hipotezy* naukowe. Często natomiast łączą mitologiczną wizję Boga z terminologią teologiczną, co utrudnia dyskusję nad ich poglądami. W polemice z ateistą zwykle wytaczają na początek argumenty z pozoru zdroworoządkowe, a gdy ateista je uchyli, kryją się za mgłą pojęć teologicznych albo próbują skompromitować ateizm jako postawę niemoralną lub nieszczerą, jedynie udawaną.

Jeden z argumentów często wysuwanych przeciwko ateizmowi głosi, że nikt nie dowiódł, iż Boga nie ma. Ateista odpowiada, że twierdzenie, które zaprzecza istnieniu czegoś, można udowodnić tylko wtedy, gdy opis tego czegoś zawiera sprzeczność logiczną; ciężar dowodu spoczywa więc na tym, kto uznaje istnienie Boga, a nie na tym, kto je odrzuca. Teista replikuje, że w każdym razie brak dowodu istnienia Boga nie jest dostateczną podstawą, by odrzucić jego istnienie. Ateista powołuje się więc na prawa nauki, które wykluczają istnienie bytów mających właściwości przypisywane Bogu. Teista mówi wtedy jedno z dwojga: albo że prawa te wcale nie są pewne, albo że dotyczą one bytów niesamoistnych, a nie bytu absolutnego. Pierwszego z tych argumentów nie sposób obalić, gdyż każdy składnik naszej wiedzy może okazać się fałszywy. Jednakże możliwość dokonywania czynów, do jakich miałby być zdolny Bóg, wykluczają te same prawa, na podstawie których nie wierzymy w istnienie krasnoludków czy królewiczów zamienionych w żaby; wolno zatem z taką samą pewnością twierdzić, że również Bóg jest jedynie tworem ludzkiej wyobraźni. Natomiast drugi z przytoczonych argumentów sięga do arsenału mętnych pojęć teologii; jest niezrozumiały i jako taki nie nadaje się do racjonalnej dyskusji.

Próby moralnej dyskredytacji ateizmu zakładają czasem jawnie fałszywe przesłanki; należy do nich założenie, że tylko wiara w Boga może odwieść człowieka od popełniania czynów niemoralnych. Mniej oczywista jest fałszywość zarzutu, że ateista wyrządzi krzywdę tym, których przekona do swego światopoglądu, gdyż wiara w Boga jest ludziom potrzebna jako źródło optymizmu i poczucia bezpieczeństwa. Ateista uważa, że optymizm i poczucie bezpieczeństwa czerpane z takiego źródła przynoszą więcej szkód niż pożytku w życiu jednostek i społeczeństw.

Ateista czasem zadaje sobie pytanie, co sprawia, że wiara religijna jest nadal tak rozpowszechniona, mimo odkryć nauki, które podważają wszelkie jej myślowe podstawy. Odpowiedzi na to pytanie szuka w socjologii kultury i obyczaju. Czasem wątpi w autentyczność czyjejś wiary. Teista rewanżuje mu się z nawiązką: uważa postawę ateistyczną albo za nieszczerą, albo za nietrwałą — skazaną na załamanie. Powołuje się na bardzo liczne, jego zdaniem, przypadki nawróceń, zwłaszcza w obliczu śmierci.

W ostatnich dniach polskie środowisko filozoficzne poruszyła wiadomość o takim oto zdarzeniu. Redakcja encyklopedii przygotowywanej w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim poprosiła osobę z zewnątrz o napisanie hasła o Tadeuszu Kotarbińskim — wybitnym filozofie i propagatorze racjonalistycznego, laickiego światopoglądu. Autor tego hasła stwierdził później

ze zdumieniem, że do jego tekstu redaktor dopisał zdanie: „Na łożu śmierci pojednał się z Bogiem”. Trochę się z tym pospieszono, bo żyją jeszcze uczniowie Profesora — wśród nich pisząca te słowa — którzy mogą wiarogodnie zaprzeczyć tej insynuacji.

Zobacz także te strony:

[Czym różni się Bóg filozofów od Boga prostaczków](#)

[Ateizm to za mało](#)

[Nie taki ateista straszny, jak go malują](#)

[Antyteizm, czyli: boga nie ma](#)

Barbara Stanosz

Filozof, logik, publicystka; emerytowany profesor Uniwersytetu Warszawskiego. Autorka popularnych książek i podręczników do logiki oraz prac z dziedziny logicznej teorii języka. Współzałożycielka i redaktor naczelny czasopisma Bez Dogmatu. Tłumaczka literatury filozoficznej. Ostatnia książka: ["W cieniu Kościoła czyli demokracja po polsku"](#) (2004)

[Strona www autora](#)

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 10-05-2004 Ostatnia zmiana: 26-08-2004)

[Oryginał..](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,3417) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,3417>)

Contents Copyright © 2000-2008 Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.

Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę katalogów, skrypty oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora.

Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl